

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-ВИКОНАВЦІВ У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ

Людмила Шестерікова¹

¹ аспірантка Інституту професійної освіти НАПН України, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-8303-4294>, e-mail: milashest25@gmail.com

Реферат:

Актуальність статті зумовлена підвищенням інтересу суспільства до креативних індустрій та зростанням запитів майбутніх художників-виконавців щодо набуття у фахових коледжах таких компетентностей, які б давали змогу майбутнім фахівцям здійснювати підприємницьку діяльність у цій галузі.

Мета: обґрунтування наукових підходів до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Методи: вивчення наукових джерел і педагогічної документації – для аналізу наукових праць і виявлення стану досліджуваної проблеми. аналіз і синтез, узагальнення – для обґрунтування наукових підходів до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Результати: виокремлено й охарактеризовано основні наукові підходи до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах, покликані забезпечити методологічну цілісність досліджуваного феномену (системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, інтегративний, екзистенційний, аксіологічний).

Висновки: обґрунтовано призначення кожного з виокремлених наукових підходів до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах: системний (спрямований на визначення закономірностей, структурування змісту освітнього процесу); компетентнісний (забезпечує здатність майбутніх художників-виконавців до бізнес-діяльності, їхню готовність удосконалювати професійну діяльність упродовж життя); особистісно-орієнтований (зосереджений на створенні педагогічних умов для розкриття і розвитку особистісних якостей митців, необхідних для відкриття і ведення власної справи в галузі креативних індустрій); суб'єктно-діяльнісний (орієнтований на створення належних умов для набуття майбутніми художниками-виконавцями досвіду реалізації власних бізнес-ідей); інтегративний (зумовлює взаємозв'язок усіх освітніх компонентів для досягнення синергетичного ефекту від опанування освітньої програми); екзистенційний (сприяє формуванню і розвитку потреби вдосконалювати життя (своє, родини, суспільства) шляхом відкриття і ведення власної справи); аксіологічний (спрямований на формування системи цінностей і ціннісних відносин у майбутніх художників-виконавців для ведення бізнесу з урахуванням потреб та інтересів особистості, родини, суспільства, держави).

Ключові слова: науковий підхід, підприємництво, підприємницька компетентність, фаховий молодший бакалавр, художник-виконавець.

Вступ. Стрімкий розвиток інноваційних технологічних рішень в галузі креативних індустрій зумовив запити суспільства на підготовку фахівців, здатних працювати в умовах сучасної інноваційної економіки, в тому числі у сферах культури і мистецтва (Чечетова & Чечетова-Терашвілі, 2019, с. 48-51). Задля зростання конкурентності

креативної продукції, збільшення обсягів товарообігу, підвищення участі малих і середніх підприємств в експортній діяльності необхідно забезпечити художників-виконавців не лише професійними знаннями, уміннями й навичками, але й забезпечити у фахових коледжах умови, необхідні для розвитку підприємницької компетентності.

По суті, вітчизняна професійна освіта мистецького спрямування покликана готувати конкурентоспроможних фахівців, спроможних працювати в умовах інтенсивного розвитку малого бізнесу, сприяти створенню бізнес-інкубаторів, стимулювати інноваційну діяльність.

Важливим недоліком професійної підготовки майбутніх художників-виконавців в Україні можна назвати низьку мотивацію до вияву підприємницької ініціативи та недостатній рівень формування готовності до підприємницької діяльності, закладені самим змістом професійної освіти, а також низький рівень забезпечення розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців шляхом вдосконалення змісту освітніх програм, програмних результатів, освітніх компонентів (Майковська, 2017, с.113).

Маємо виходити з того, що наукові підходи розглядаються як орієнтир для побудови наукової теорії, виступають теоретичним підґрунтям у побудові методики дослідження (Лузан, 2021, с. 49). Враховуємо також положення щодо необхідності врахування у процесі професійного становлення особистості виваженого використання різних концептуальних підходів, що відкривають різні можливості до самопізнання і саморозвитку (Орлов та ін., 2010, с. 137). Таким чином, окреслюється потреба обґрунтування наукових підходів, здатних забезпечити методологічну цілісність дослідження розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Джерела. Теоретичні і методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців до підприємництва розглядалися у працях Л. Базиль, В. Байдуліна, Л. Бондарєвої, М. Вачевського, І. Гриценко, Л. Єршової, Д. Закатнова, М. Ляшенко, В. Майковської, Г. Матукової, І. Середіної, В. Сліпенко, М. Теловатої та ін. Теоретико-методологічні засади мистецької освіти висвітлюються у працях С. Алексєєвої, В. Орлова, О. Рудницької, М. Євтуха та ін. Однак перспективною залишається проблема добору та обґрунтування наукових підходів, найбільш оптимальних для забезпечення ефективної підготовки майбутніх художників-виконавців до підприємницької діяльності в галузі креативних індустрій.

Мета статті – обґрунтування наукових підходів до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Методи: вивчення наукових джерел і педагогічної документації – для аналізу наукових праць

і виявлення стану досліджуваної проблеми. аналіз і синтез, узагальнення – для обґрунтування наукових підходів до розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Результати та обговорення. У процесі аналізу джерельної бази дослідження було виокремлено та обґрунтовано наукові підходи, найбільш оптимальні для забезпечення ефективної підготовки майбутніх художників-виконавців до підприємницької діяльності в галузі креативних індустрій. Система обраних підходів (системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, суб'єктно-діяльнісний, інтегративний, екзистенційний, аксіологічний) має забезпечити методологічну цілісність досліджуваного феномену.

Системний підхід у підготовці художників-виконавців у фахових коледжах спрямований на визначення різних аспектів розвитку підприємницької компетентності, виявленні взаємних зв'язків між її компонентами, встановленні закономірностей, що виявляються у процесі розвитку досліджуваного феномена, структурування змісту освітнього процесу тощо. Аналіз джерел показав, що завдяки системному підходу організацію освітнього процесу в коледжі можна спрямувати на підвищення методологічної культури педагогів через формування у них здатності здійснювати синтез педагогічних методів для ефективної реалізації завдань педагогічної діяльності. Системний підхід відображає також базові системні зв'язки та компоненти підготовки фахівців, уможливує розроблення методичної системи професійної підготовки майбутніх фахівців як динамічної цілісності взаємопов'язаних елементів (єдність цілей, змісту, форм, методів, інноваційних технологій навчання) (Алексєєва, 2018, с. 106). Системний підхід покликаний не тільки вивчати специфіку системи як складного об'єкту, але й досліджувати особливості усіх її складових, характер їх взаємодії, шукати шляхи створення системи з більш ефективним функціонуванням (Єршова, 2015, с. 53-54). У процесі системного аналізу з'ясовуються не лише причини явищ, а й подальший вплив результату на причини, що його породили (Лузан, 2021, с. 51).

Згідно з системним підходом в умовах фахової передвищої освіти передбачено розробку структури підготовки майбутніх художників-виконавців, що спрямована на поєднання здатності до різних форм і способів самовираження митців та підвищення рівня їх компетентності у фінансовій діяльності, з метою оптимізації освітніх

програм, програмних результатів, освітніх компонентів і створення належного навчально-методичного забезпечення освітнього процесу для розвитку підприємницької компетентності. Освітній процес базується на такій взаємодії складових, що поєднуюватиме аудиторні й позааудиторні, теоретичні і практичні види діяльності, самостійну і групову роботу здобувачів освіти.

Засвоєння професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей і цінностей, що розвивають здатність митців до бізнес-діяльності та фінансової успішності у цій сфері забезпечується компетентнісним підходом. Цей підхід формує у майбутніх художників-виконавців здатність удосконалювати свою професійну діяльність упродовж життя та готовність долати виклики сучасних креативних індустрій. Він дає змогу переносити акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування здатності практично діяти, що посилює практичну складову підготовки фахівців (Алексеева, 2018, с. 119). Необхідність включення компетентісного підходу в систему фахової передвищої освіти для майбутніх художників-виконавців визначається зміною сучасних трендів, впровадження технологій у бізнес, розвитку ключових компетентностей (Однорог, 2019), цифровізації освітнього процесу, набуття здобувачами цифрових навичок і цифрової культури (Єршов, 2019).

Сутність особистісно-орієнтованого підходу у фаховій передвищій освіті полягає у виявленні та розкритті власних можливостей здобувача, його самореалізації і самовираженні в майбутній професійній діяльності (Стаднійчук, 2019). Цей підхід передбачає зосередження педагогічної уваги на створенні в коледжах мистецького профілю педагогічних умов, сприятливих для розкриття й розвитку всіх особистісних якостей і здібностей кожного здобувача освіти, важливих для відкриття і ведення ним власної справи. Підготовка майбутніх художників-виконавців до підприємницької діяльності на основі цього підходу зосереджується на індивідуальності особистості, розкритті особистісного потенціалу, унікальності майбутніх художників-виконавців, врахуванні особливостей праці митців, що має прикладний характер. Особливо цей підхід набуває актуальності у ході реалізації сучасної особистісно орієнтованої моделі освітнього процесу, що уможливорює індивідуалізацію процесу підготовки майбутніх фахівців, персоналізацію освітнього середовища (Алексеева, 2018, с. 118).

Суб'єктно-діяльнісний підхід зосереджений на створенні в коледжах мистецького профілю умов, необхідних для формування в майбутніх художників-виконавців умінь і навичок самостійної підприємницької діяльності, власного досвіду виявлення і розвитку необхідних для бізнесу рис і якостей, створення, презентування й реалізації власних бізнес-ідей. Суб'єктність – це право здобувача на власну активність, самобутність, самовизначення, самореалізацію та самоактуалізацію в житті і професійній діяльності з використанням власної життєвої і професійної траєкторії (Ягупов, 2015, с. 130). Діяльність розглядається як професійна активність, що формується внаслідок необхідності самостійно реалізувати власні бізнес-ідеї. Застосування суб'єктно-діялісного підходу у процесі розвитку у майбутніх художників-виконавців підприємницької компетентності надає їм змогу вибудувати власну кар'єрну траєкторію шляхом підготовки до відкриття й успішного ведення власного бізнесу у сфері креативних індустрій.

Інтегративний підхід зумовлює взаємозв'язок і доповнюваність усіх освітніх компонентів, що забезпечують розвиток підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців. Використання цього підходу дає змогу встановити зв'язки між знаннями з дисциплін професійної підготовки і дисциплінами, що безпосередньо забезпечують розвиток підприємницької компетентності, щоб майбутній художник-виконавець мав змогу створювати й розвивати власний творчий або інтелектуальний капітал. Цей підхід допомагає здобувачам освіти виявляти й використовувати ресурси раніше сформованих професійних умінь і навичок, відкривати в собі нові можливості для самореалізації в умовах сучасної інноваційної економіки.

Екзистенційний підхід орієнтований на формування у майбутніх художників-виконавців уявлення про свободу як особисту відповідальність за результати власного вибору. Усвідомлюючи власні дії та їх мотивацію, майбутній фахівець може розглядати їх як феномени, стосовно яких він стає вільним і може на свій розсуд змінювати, замінювати та вдосконалювати свої професійні якості (Орлов та ін., 2010, с. 137-138). Більшість художників-виконавців не прагнуть пристосовуватися до нових умов, а бажають відкрити власну справу, виявляти ініціативу, виражати себе у вільній трудовій діяльності. Цей підхід забезпечує розвиток внутрішньої потреби митців у постійному самовдосконаленні свого життя, життя

родини і суспільства шляхом відкриття й ведення власної справи.

Аксіологічний підхід покликаний формувати таку систему світоглядних орієнтацій, а також особистісних, родинних, професійних, громадянських та інших цінностей майбутніх художників-виконавців, яка б сприяла веденню прозорого, відповідального, чесного та успішного бізнесу на благо потреб особистості, родини, суспільства, держави. У майбутніх фахівців цей підхід формує також загальнолюдські і професійні ціннісні орієнтації, що є своєрідним рухом особистості в соціумі. Співвідношення особистих, національних, суспільних (державних) і загальнолюдських цінностей у процесі формування головних пріоритетів суспільства має вирішальне значення для напрямів розвитку держави (Єршова, 2015, с. 55). Підготовка здобувачів в умовах фахової передвищої освіти на засадах аксіологічного підходу полягає в усвідомленні власної самоцінності, безперервному професійному саморозвитку (Алексеева, 2018, с. 117). З'ясовано також, що у процесі розвитку у майбутніх художників-виконавців підприємницької компетентності важливе місце займають професійний інтерес, установки, потреби у самовираженні та самореалізації, які розвиваються на основі ціннісних орієнтацій.

Висновки. На основі аналізу сучасних наукових джерел обґрунтовано наукові підходи, найбільш оптимальні для ефективного розвитку підприємницької компетентності майбутніх худож-

ників-виконавців у фахових коледжах: системний (спрямований на визначення закономірностей, структурування змісту освітнього процесу); компетентнісний (забезпечує здатність майбутніх художників-виконавців до бізнес-діяльності, їхню готовність удосконалювати професійну діяльність упродовж життя); особистісно-орієнтований (зосереджений на створенні педагогічних умов для розкриття і розвитку особистісних якостей митців, необхідних для відкриття і ведення власної справи в галузі креативних індустрій); суб'єктно-діяльнісний (орієнтований на створення належних умов для набуття майбутніми художниками-виконавцями досвіду реалізації власних бізнес-ідей); інтегративний (зумовлює взаємозв'язок усіх освітніх компонентів для досягнення синергетичного ефекту від опанування освітньої програми); екзистенційний (сприяє формуванню і розвитку потреби вдосконалювати життя (своє, родини, суспільства) шляхом відкриття і ведення власної справи); аксіологічний (спрямований на формування системи цінностей і ціннісних відносин у майбутніх художників-виконавців для ведення бізнесу з урахуванням потреб та інтересів особистості, родини, суспільства, держави).

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у використанні обґрунтованих наукових підходів для розроблення організаційно-педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх художників-виконавців у фахових коледжах.

Список посилань

Алексеева, С. (2018). *Підготовка майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри: теорія і практика*. К.: Міленіум.

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир: Полісся.

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). *Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник*. Житомир: Полісся.

Єршова, Л. (2015). *Трансформація виховного ідеалу в Україні (XIX – початок XX століття) : Київський, Одеський, Харківський навчальні округи*. Житомир: Видавець Євенок О.О.

Лузан, П. (2012). *Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник*. К.: НАКККіМ.

Майковська, В. (2017). Сутність і структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 1 (87), 112–117.

Рудницька, О. П., Отич, О. М., Михайличенко, О. В., Орлов, В. Ф., Падалка, Г. М., Ніколаї, Г. Ю., Танько, Т. П., Ростовський, О. Я., & Миропольська, Н. Є. (2010). *Мистецька освіта в Україні: теорія і практика*. СумДПУ ім. А. С. Макаренка.

Стаднійчук, І. (2019). Методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх техніків-електриків в аграрних коледжах. *Professional Pedagogics*, 2(19), 4–10. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.4-10>

Чечетова, Н. Ф., & Чечетова-Терашвілі, Т. М. (2019). Креативне підприємництво – основа креативної економіки країни та її регіонів. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*, 9(49), 47-52.

Ягупов, В. (2015). Методологічні засади професійного розвитку особистості фахівця. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів: зб. наук. статей. НТУ*, 126-136.

Odnoroh, G. (2018). The essence and structure of key competencies of future skilled sewing workers. *Professional Pedagogics*, (18), 31-36.

Yershov, M.-O. (2019). Digitalisation of professional (vocational) and pre-high tertiary education: problems and prospects. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, (18), 67-74. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.67-74>

Переклад і транслітерація

Alieksieieva, S. (2018). Pidhotovka maibutnikh dyzaineriv do rozvytku profesiinoi kariery: teoriia i praktyka. [Preparing future designers for professional career development: theory and practice]. Kyiiv: Milenium, [in Ukrainian].

Alieksieieva, S. V., Bazyl, L. O., Hrytsenok, I. A., Yershova, L. M., Zakatnov, D. O., Orlov, V. F., & Sokhatska, H. V. (2020). *Pidhotovka maibutnikh kvalifikovanykh kadriv do pidpriemnytskoi diialnosti v umovakh rozvytku maloho biznesu: teoriia i praktyka: monohrafiia [Preparation of future qualified personnel for entrepreneurial activity in the conditions of small business development: theory and practice: monograph]*. Zhytomyr: Polissia, [in Ukrainian].

Alieksieieva, S.V., Bazyl, L.O., Baidulin, V.B., Hrytsenok, I.A., Yershova, L.M., Orlov, V.F., & Sokhatska, H.M. (2021). *Osnovy ekonomichnoi hramotnosti ta pidpriemnytstva: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of economic literacy and entrepreneurship: a textbook]*. Zhytomyr: Polissia, [in Ukrainian].

Yershova, L. (2015). Transformatsiia vykhovnoho idealu v Ukraini (XIX – pochatok XX stolittia) : Kyivskiy, Odeskyyi, Kharkivskyyi navchalni okruhy. Zhytomyr. Vydavets Yevenok O.O., [in Ukrainian].

Luzan, P. (2012). *Osnovy naukovopedagogichnykh doslidzhen: navchalnyi posibnyk*. NAKKKiM, [in Ukrainian].

Maykovska, V. (2017). The Essence and the Structure of Future Specialists' Business Competence in Ukraine. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*. 1 (87), 112-117, [in Ukrainian].

Rudnytska, O. P., Otych, O. M., Mykhailychenko, O. V., Orlov, V. F., Padalka, H. M., Nikolai, H. Yu., Tanko, T. P., Rostovskyi, O. Ya., & Myropolska, N. Ye. (2010). *Mystetska osvita v Ukraini: teoriia i praktyka*. SumDPU im. A. S. Makarenka, [in Ukrainian].

Stadniichuk, I. (2019). Methodological approaches to formation of professional competence of future technical and technological specialists in agricultural colleges. *Professional Pedagogics*, 2(19), 4-10. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.4-10>, [in Ukrainian].

Chechetova, N. F., & Chechetova-Terashvili, T. M. (2019). Kreatyvne pidpriemnytstvo – osnova kreatyvnoi ekonomiky krainy ta yii rehioniv. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*, 9(49), 47-52, [in Ukrainian].

Yahupov, V. (2015). Metodolohichni zasady profesiinoho rozvytku osobystosti fakhivtsia. Kontseptualni zasady profesiinoho rozvytku osobystosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: zb. nauk. statei. NTU, 126-136, [in Ukrainian].

Yershov, M.-O. (2019). Digitalisation of professional (vocational) and pre-high tertiary education: problems and prospects. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedagogika [Scientific herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy]*, (18), 67-74. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.67-74>, [in English].

Odnoroh, G. (2018). The essence and structure of key competencies of future skilled sewing workers. *Professional Pedagogics*, (18), 31-36, [in English].

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCE OF FUTURE PERFORMING ARTISTS IN PROFESSIONAL COLLEGES

Liudmyla Shesterikova ¹

¹ Postgraduate Student, Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-8303-4294>, e-mail: milashest25@gmail.com

---

Abstract

The relevance of the article is predetermined by the increasing public interest in the creative industries and the growing demand of future performing artists to acquire in professional colleges such competencies that would allow future professionals to do business in this field.

Aim: substantiation of scientific approaches to the development of entrepreneurial competence of future performing artists in professional colleges.

Methods: study of scientific sources and pedagogical documentation – for the analysis of scientific works and to identify the state of the problem; analysis and synthesis, generalization – for substantiation of substantiate scientific approaches to the development of entrepreneurial competence of future performing artists in professional colleges.

Results: it has been identified and characterized the main scientific approaches to the development of entrepreneurial competence of future performing artists in professional colleges, which are designed to provide the methodological integrity of the studied phenomenon (systematic, competent, personality-oriented, subject-activity, integrative, existential, axiological).

Conclusions: It was substantiated the purpose of each of the selected scientific approaches to the development of entrepreneurial competence of future performing artists in professional colleges: systematic (aimed at identification of patterns, structuring the content of the educational process); competent (provides the ability of future performing artists to do business, their readiness to improve their professional activities throughout life); personality-oriented (focused on creating pedagogical conditions for the disclosure and development of personal qualities of artists, needed to start their own business in the creative industries sector); subject-activity (focused on creating appropriate conditions for future performing artists to gain experience in implementing their own business ideas); integrative (determines the interconnection of all educational components to achieve a synergistic effect from mastering the educational program); existential (contributes to the formation and development of the need to improve life (their own, family, society) by opening and running their own business); axiological (aims to form a system of values and value relations in future performing artists for doing business, taking into account the needs and interests of the individual, family, society, state).

Keywords: *scientific approach, entrepreneurship, entrepreneurial competence, Professional Junior Bachelor, performing artist.*

Стаття надійшла до редакції: 04.02.2022

Прийнято до друку: 10.02.2022